

jele z ozirom na šolstvo in učiteljstvo, so vzete popolnoma iz programa, ki je skupen vsemu naprednemu učiteljstvu vesoljnega sveta. Slovenski akademiški mladini, ki dela in hoče delati, veljaj izjava: Naš program je vaš program.

Naš parlament je posetil kot oficialni zastopnik „Jugoslovanske zveze“ v avstrijskem parlamentu najmarkantnejši njen član Ivan Hribar, mož, ki je s svojo politiško spretnostjo prepričal, da niso zrasla drevesa politiških švadronejev do nebes.

In v zgodovinsko knjigo bomo morali zapisati poset tovarišev iz svobodne kraljevine Srbije, zatirane Hrvaške in iz napredne Češke. S tem posetom so nam najsijajneje dokazali, da nas smatra vsa slovanska javnost faktorjem, ki bodo v doglednem času odločevalnega in odločilnega pomena v slovenskem javnem življenju. Ta poset je bil obenem nekaka priprava za bodočo, vse slovansko učiteljstvo obsegajočo zvezo.

Ti naši vidni uspehi, ta naša samostojni, nad vsa pričakovanja krasno uspeli shodi ne dajo mirnega spanja našemu prijatelju — slovenskemu klerikalizmu. — In na vsak način je hotel slovenski klerikalizem pred slovensko in, lahko rečemo, pred slovansko javnostjo zmanjšati bleščeči izid tega shoda, je hotel javnosti pokazati, da v slovenskem učiteljstvu ni prave sloge, ni one stanovske solidarnosti, ki jo vidi slovanska javnost ravno na občnih zborih našega parlamenta. Obenem je pa hotel paralizirati naš samostojni nastop z nastopom onega slovanskega učiteljstva, ki more nastopati le pod patronanco onih klerikalnih voditeljev, ki so vse prej kakor pa prijatelji slovanskega učiteljstva in sploh pravega napredka.

In „Slomškova zveza“ je stopila zopet v akcijo. To je ona psevdo-učiteljska zveza, kjer ni niti toliko posvetnega učiteljstva, da bi moglo sestaviti odbor iz zgolj učiteljskih oseb; to je ona zveza, ki se je sramovala stopiti pred javnost z občnim zborom po v pravilih določenem času, temveč je bila nekako moralno prisiljena sklicati svoj žalostni občni zbor, ker drugače bi jo morala c. kr. vlada razpustiti. — Da bi pa ta svoj moralni „moraš“ nekoliko ublažila, je poizkusila najprej svoj uspeh zaradi slovanske javnosti — pač le pesek v oči slovenskim nerazsodnejšem — v solnčni Gorici. — Uspeh je bil velikanski! Število aktivnega učiteljstva so morali izpopolniti razni penzionisti, a vkljub temu „sijajnemu“ številu članov niso mogli sestaviti odbora iz zgolj posvetnih učiteljskih oseb. Verodostojni viri govorijo, da vzame goriško „Slomškovo zvezo“ prvi sneg.

Iz spominov nanj.

Spisal Pavel Flerč.

(Konec)

„... Pridi na vsak način in pripelji s seboj tudi vaše kmete. Četudi ne bo vsak še naš pristaš, ko pride na shod, pa naj pride in vidi, kaj smo, kaj hočemo. Saj zato so shodi, da si pridobivamo tal in moči med ljudstvom...“

Tako mi je pisal, ko smo napravili v naši bližini volilen shod za naprednega kandidata.

In spoznal sem ga na tem shodu zopet v novi stroki — kot ljudskega govornika. Z mirno, prepričevalno besedo, osoljeno tuptam z naravnim humorjem, ki je pa ostro bičal nasprotnike, je govoril zbranemu ljudstvu. In vsi, pristaši in nepristaši, še celo od nasprotne stranke nahujskana banda mu je morala pritrjevati. Saj je pa tudi tako dobro vedel, kje žuli našega kmeta, poznal ga je tako natančno, kakor malokateri. Sam je zrasel iz njega in med njim, sam se mu je priklopil kot posestnik, sam je vedno poudarjal, da ni le učitelj v šoli, ampak tudi med ljudstvom...

Še z večjim pompom so sklicali po obstoječih pravilih že preminulo kranjsko „Slomškovo zvezo“ v zopetno življenje. Udeležba je bila naravnost „uničujoča“ za slovensko javnost. Mala dvorana hotela „Uniona“ je bila skoro premajhna za ono „imponujočo“ število slovanskega učiteljstva, ki se je sešlo na ta shod. Le škoda, da niso javnosti presenetili z avtentičnim številom teh „pionirjev“ prosvete slovanskega naroda. Sicer bi lahko pisali obširen komentar o teh „značajih“, ki jih je usoda privedla v okrilje „Slomškove zveze“, toda naša kolegijalnost jim odpušča ta korak, ker ne vedo — kaj delajo.

Ker pa je izprevidel slovenski klerikalizem, da pšenica pri „Slomškovi zvezi“ neče nikakor iti v klasje, da je slovansko učiteljstvo značajno kakor noben drug stan, se je spomnil znane devize: *Namen posvečuje sredstva*. In prvo tako sredstvo si je izmislila brihtna glava onega junaka iz ljubljanskega klerikalnega tabora, ki ima to čudno lastnost, da se ne boji nobenega živega krsta v mislih, a pred justico beži v deveto deželo. — Na Dobrovi so zborovali pod patronanco penzionista Ranta sami ugledni možje, ter so soglasno sprejeli prvo tako resolucijo, ki gotovo dovede vse slovansko učiteljstvo v „Slomškovo zvezo“.

To resolucijo smo objavili tudi mi, da po svoje pomoremo ohromeli „Slomškovi zvezi“.

Kot izpopolnitev tega fermana je obelodanil „Slovenec“ dne 28. septembra 1907, št. 224, pod firmo „Slomškove zveze“ drugo okrožnico, ki smo jo tudi priobčili. Večje kolegijalnosti ne morejo zahtevati od nas.

Je li hočemo pisati komentar takim izbruhom klerikalne onemoglosti, ki se jih je prijela, odkar so prišli do prepričanja, da slovansko učiteljstvo noče, pa noče v njihov tabor? Ne!

Sklepamo: Ob naši značajnosti si klerikalizem razbije svoje omotične glave! — Toda Slomškarji se prepričajte, da so resnične Hamletove besede: „*Gobovec naj se čeha, naša koža je gladka!*“

Nadsvetniško in učiteljsko mesto.

Nam Slovincem vlada ničesar ne da, vse si moramo priboriti. Najslabše razmere veljajo pa za slovansko učiteljsko paro. Klerikalci nas hočejo v žlici vode utopiti, povsod in vselej napadajo napredno učiteljstvo in mu izpodkopavajo ugled pri

Videl in občudoval sem te takrat, Graccha, kako si zavzemal zase vsa srca — zase in svojo idejo, ki je stala poosebljena v tebi na govorniškem odru.

Kot političen nasprotnik ni postal nikdar oseben, nikdar se ni spustil na nivo svojih sovražnikov, ki so ometavali z blatom. Otresel se je, zasmejal se jim in šel delat dalje... A oni so škripali v onemogli jezici.

Nikdar ni obljuboval na politiških shodih nemogočih reči; ni pravil poslušalcem o tem, kako se bo skrajšal šolski obisk, ni jim obetal zlatih hribov in gorá — ne, navduševal jih je za vero v lastno moč, v lastno delo; ustvarjal in obujal je v njih moče, ki naj ne prosijo in moledujejo, ampak zahtevajo. To je bila njegova deviza: *Delaj in zahtevaj plačilo, vredno svojemu delu!* —

In kmetje so takrat zapuščali shod, si nabasali svoje pičice in modrovali:

„Strmšek je dobro povedal. Izvrsten človek je. Srečna fara, ki ima takega učitelja.“

Vekoslav, in tvoji nasprotniki so pritrjevali! Veliko je bilo to zadoščenje, ki si ga dosegal, in moja duša se je vedno ra-

ljudstvu. Naši narodni sovražniki pa preganjajo narodno učiteljsvo ter z vso silo protežujejo poturice in omahljivce. Značajan naroden slovenski učitelj je tako med dvema ognjema. Tisti, katerih sveta dolžnost bi bila ščititi napredno učiteljsvo, pa so — žal! — le prepogosto brezbrizni, kakor jasno kaže spodaj navedeni slučaj. Strah nas je za bodočnost slovenskega naroda na Štajerskem, če se bo ta gonja zoper napredno slovensko učiteljsvo na Štajerskem tako nadaljevala in če merodajni slovenski faktorji ne bodo dajali večje zaslombe narodnemu učiteljsvu.

„Rajši Nemeč — nego naprednega Slovenca!“ je dejal znani štajerski klerikalni kolovodja in v tem smislu „deloval“ na Dunaju in v Gradcu, ko je šlo za imenovanje vadniškega učitelja na c. kr. učiteljskišču v Mariboru. To je patentirana narodnost, pa že taka, da se Bogu smili. Razumemo, da je tem ljudem ljubši Nemeč nego napredni Slovenec in to še celo v Mariboru, kjer je glavni tabor štajerskih klerikalcev, ne razumemo pa, kako morejo biti sicer narodni (!) in napredni (!) ljudje tako zaslepljeni brezbrizni, da pravijo: „Čemu tolko hrupa zaradi mesta vadniškega učitelja? Ko bi še kako nadsvetniško mesto bilo, bi se že izplačalo — tako pa le učiteljsko mesto!“

Hm, seve, učiteljsko mesto — kaj ne, to je vendar malenkost, ki se ne izplača, da bi bili na straži zaradi nje?! Ta brezmejna brezbriznost naših ljudi napram šolskim in učiteljskim zadevam se že maščuje v mariborskem, ptujškem in konjiškem okraju, kjer nemštvo prodira in klerikalizem cvete, da je veselje; ta preklicana brezbriznost napram narodnemu učiteljsvu se bo še bridko maščevala na vsem našem narodu in torej tudi na naših — faktorjih.

Če je učiteljsko mesto, pa bodi si že v Mariboru ali Zidanem mostu ali v zadnjem gorskem kotu, le malenkost, čemu pa posvečajo klerikalci tem „malenkostim“ tolko pažnje, čemu potem Nemeč tolko preže in se trudijo za take „malenkosti“?! Ali moramo Slovenci res biti vselej in povsod sto let zadej, da ne uvidimo, da je vsako učiteljsko mesto vsaj tolko vredno v narodnem oziru kot kako nadsvetniško, če ne tu intam še — več!?

Kakršno je učiteljsvo, takšna je baje mladina in mladina je baje

dovala in kopala v veselju, kadar je čula to indirektno kritiko na napade tvojih nasprotnikov — kritiko, ki je prihajala iz odkritih in poštenih src . . .

* * *

Obiskal sem tovariše v Št. Vidu in odtam smo se peljali z vlakom v Šmarje. Ko tam izstopim, zapazim v vlaku pri oknu Strmška. Bled in upadel je bil še bolj kot navadno v zadnjem času, glava mu je klonila še niže. Nasmehnil se mi je žalostno, in pristopil sem k vozu.

„Bil sem v Celju pri zdravniku; jutri nastopim dopust in se odpeljem na kliniko.“

„Kaj ti je tako hudo?“ Siromak, obraz njegov je kazal hujše, kakor je mislil sam.

„Gre mi za kožo, reši me morda le nož.“

Vlak je zažvižgal, podal mi je še enkrat desnico, sonce ga je poljubilo s svojim toplim žarkom na blede obraz, nasmehnil se mi je še enkrat — in videl ga nisem nikdar več . . .

up in bodočnost vsakega naroda. Nemeč in klerikalcem je to v resnici **dejstvo**, ki ga uvažu je jo, naprednim Slovencem pa, žal, prepogosto **le puhla fraza**. Kako bi mogel sicer reči odlični slovenski narodnjak: „Čemu tolko hrupa zaradi učiteljskega mesta! — ko bi že kako nadsvetniško mesto bilo! . . .“ Napredna politika mora izpremeniti dosedanje napačno naziranje o vrednosti učiteljskih in nadučiteljskih mest za naš narodni obstoj in napredek, sicer smo izgubljeni; in če ne bo „Narodna stranka“ na Štajerskem intenzivneje delovala, postane Spodnje Štajersko domena za klerikalce in nemčurje. Če hočejo to — naj nosijo sami posledice za greh!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca kimovca 1907 K 121.080-68.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Zveza slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic.

— Med štajerskim učiteljsvom že dalje časa vre zaradi nedelavnosti „Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic“. Storilo se je že marsikaj, da bi se jo oživel, a vse brez uspeha. Med ustanovitelji te „Zveze“ je bil tudi rajni Strmšek, ki je ob nje ustanovitvi govoril znamenito razpravo „Kaj hočemo“. Začrtal je tej „Zvezi“ idealno stanovske in narodne smotre, ki so se pa dosedaj, žal, razbili na osebnih nasprotjih nekaternikov. Da ta „Zveza“ ni uspevala, je bila za Strmška srčna rana. Ni čuda tedaj, da je še na smrtni postelji izrazil željo in prošnjo, naj se ta „Zveza“ oživi. Dne 12. avgusta t. l. je pisal s svinčnikom, leže v postelji, zalepko tov. Pesku, naj bi se ta „Zveza“ k življenju obudila ter se tudi tam osnoval odsek za izvenšolsko delovanje štajerskega učiteljsva. Zaradi tega je tov. P. sklical štajerske delegate in delegatinje po delegacijskem zborovanju „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ na

V okvirju okna sem še videl obraz njegovega sinka, ki se je vozil z njim in z žalostnim upom gledal na ljubljene očeta . . .

Od tistega časa je šlo rapidno z njim navzdol. Ne dolgo po tem zadnjem snidenju sem zvedel v Šmarju, da so ga poslali neozdravljenega domov in tedaj sem vedel, da je zapadel grabljivi smrti . . .

Razmere in delo mi ni dopuščalo, da bi ga obiskal na njegovem domu v bolniški postelji. Morebiti je bilo boljše tako! Mučno bi bilo gotovo gledati moža, v katerega smo stavili še toliko nad, strtega in uničenega na prostoru, katerega ni zapustil nikdar več, odkoder so ga odnesli le še pogrebeci in ga položili v prezgodnjo gomilo . . .

Tudi mi ni bilo dano, da bi se udeležil njegovega izpoveda k počitku, k prvemu in poslednjemu počitku . . .

Zopet so me razmere priklenile za tisti čas na Ljubljano, kjer sem se ga dostikrat spominjal in sem vsak dan s strahom prijemal za novine, boječ se, da zdajzda čitam, da se je velika Vekoslavova duša ločila od njegovega telesa.

posebno posvetovanje o „Zvezi slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“.

Čeprav so bili delegati in delegatinje že utrujeni zaradi triurnega delegacijskega zborovanja „Zaveze“ in čeprav je bilo že pozno in so hiteli neštajerski delegati iskat prenočišča in večerje, vendar so Štajerci še vztrajali in ostali v dvorani, da se med seboj posvetujejo, kako bi se dalo omenjeno „Zvezo slov. štaj. učiteljev in učiteljic“ oživiti, kar jasno kaže veliko zanimanje, ki ga ima štajersko učiteljstvo za to svojo deželno organizacijo.

Tov. Šijanec poroča, kako se je godilo slov. delegatom pri letošnjem zborovanju „Lehrerbunda“ v Gradcu, ker bi po pravilih te delegate bila morala „Zveza“ odposlati in ne posamezna učiteljska društva. Le razumnemu in taktnemu nastopu tov. Slanca, ki je situacijo koj izprevidel, se je zahvaliti, da „Lehrerbund“, ta za nas štajerske učitelje — tako slovenske kot nemške — važna organizacija, ni šel v nič, in sicer zaradi nedelavnosti „Zveze slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“. Razni govorniki so še potem poročali to in ono, kaj se je že vse storilo, da bi se oživel to „Zvezo“, a vse je bilo brez uspeha. Končno je bil soglasno sprejet predlog tov. Peska, da naj delegati in delegatinje o učiteljskih društvih poročajo o tem posvetovanju ter naj predlagajo, da naj učiteljska društva zahtevajo občni zbor „Zveze slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“. — Občnega zbora še ni bilo nobenega, razen ustanovnega. — Določilo se je tudi, naj bo občni zbor v Celju v prvi polovici decembra t. l., in če bi vodstvo, oziroma odbor ne hotela sklicati občnega zbora te „Zveze“, se je naprosil in pooblastil tov. Gnus, da skliče onshod slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic še pred Božičem t. l., da se reši zadeva o „Zvezi“.

Pripoznavamo, da imajo člani vodstva te „Zveze“ že mnogo zaslug in tudi vemo, da imajo obilo narodnega in stanovskega dela, a vkljub vsemu temu — naša organizacija nikakor ne sme trpeti. Osebna nasprotja nekaternikov ne smejo biti ovira delovanju za interese celokupnega učiteljstva, temveč to ima pravico, da zahteva, da stopijo osebna nasprotja nekaternikov v ozadje pri interesih celote. In te pravice se štajersko slovensko učiteljstvo poslužuje, ko zahteva občni zbor te „Zveze“.

Če se „Zveza slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“ ne oživi ter ne bo delovala, se tudi štajerski „Lehrerbund“ raz-

In česar sem se bal, se je zgodilo. V petek, 16. avg. t. l., sem šel kot navadno večerjat in prvo, kar je bilo, sem zagrabil „Sl. Narod“ in nehote najprej zagledam notico, ki je brzjavno naznanjala njegovo smrt...

Imel sem dosti — pustil sem večerjo, pustil svoj „rizling“, ki sem si ga privoščil vsak večer merico in sem šel.

Navdajala me je le ena misel, da Vekoslava Strmška ni več med živimi... In hipoma sem čutil, kaj smo vsi izgubili z njim:

Domači skrbnega in ljubega očeta...

Učiteljstvo svojega tovariškega očeta in zagovornika...

Ljudstvo svojega učitelja in svetovalca...

Narodna napredna stranka štajerska neutrudnega sotrudnika v voditeljstvu...

Črna noč je zakrila belo Ljubljano, in v mojo dušo se je naselila tema in praznosta... Plakala je za tvojo dušo, Vekoslav Strmšek!

ruši, in to bi bila velika škoda ne le za vse štajersko učiteljstvo, temveč prav posebej še za štajersko slovensko učiteljstvo. Mnogo perečih stanovskih vprašanj nam je še rešiti: regulacijo plač, službeno pragmatiko, odpravo tajne kvalifikacije itd. Vse to se nam — Štajercem — tem prej posreči, če bo vse štajersko učiteljstvo v stanovskih zadevah edino, če bo v skupni organizaciji močna falanga, ki bo res mogla kaj priboriti, ker priboriti si itak moramo vse, sami nam ne dajo ničesar! Če ne bo „Zveza slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“ poslovala, ne izgubimo slovenski štajerski učitelji le podpore nemških štajerskih kolegov, temveč bo slovensko štajersko učiteljstvo izgubljena, razkrojena čreda, in sicer v lastno škodo in v posmeh stanovskim in narodnim nasprotnikom.

Toliko truda je stalo, da se je ustvarila vzorna učiteljska organizacija na Štajerskem! — Nemško štajersko učiteljstvo ima svoj „Verband“, slovensko pa „Zvezo“, obe združeni imata v narodnih in političkih stvareh proste roke ter sta popolnoma neodvisni drugo od drugega, a za skupne stanovske interese sta „Verband“ in „Zveza“ združeni v štajerskem „Lehrerbundu“, ker, kar zadene štajersko učiteljstvo, zadene nemško baš tako kot slovensko. V stanovskih zadevah je treba skupnega nastopa in dela nemškega in slovenskega štajerskega učiteljstva, dokler nam reže kruh skupni deželni zbor, dokler nam zapoveduje skupni deželni šolski svet, a kakor že rečeno, v narodnih in političkih zadevah hodita „Verband“ in „Zveza“ vsak svoja pota.

In ta vzorna organizacija bi naj šla zaradi naše brezbriznosti rakom žvižgat?! Pa tudi to ne velja da bi bila slovenska „Zveza“ le na papirju, ker sramotno bilo za nas slovenske štajerske učitelje, da bi bili le pasivni del v deželni organizaciji, da bi bili le za štafažo nemškimi kolegom, ker bi bili ti potem upravičeni, da bi nas gledali po strani in nas smatrali za manj vredne. A ravnopravni in upoštevani hočemo biti, to bo pa le, če ne bomo spali, temveč delali.

Sicer pa nismo le ljudski učitelji, temveč tudi učitelji ljudstva, in baš „Zveza slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“ ima namen, da bi probudila in združila slovensko štajersko učiteljstvo za toli potrebno narodno delo. Ta „Zveza“ nam je v štajerskih stanovskih in narodnih zadevah tako potrebna kot ribam voda.

Prosim torej cenjene delegatinje in delegate, ki so bili pri tem posvetovanju v Radovljici, naj ne pozabijo o tem poročati v učiteljskih društvih in naj ne pozabijo predlagati, da naj učiteljska društva zahtevajo občni zbor „Zveze“ v prvi polovici decembra t. l. v Celju. Poziv za občni zbor se naj pismeno prijavi vodstvu „Zveze“ v Celje ter se tudi naj objavi v „Učit. Tovarišu“.

Zahtevajte „Učiteljskega Tovariša“ v vseh lokalih, kamor zahaja učiteljstvo!

Bik in deset hudičev.

Žalostna slika iz ljubljanske okolice.

Ne bomo se prerekali z „Domoljubovim“ urednikom, od katere hudobne roke je prejel dopis iz Rudnika, ki je bil približen v 25. številki t. l., ampak objavljamo danes iz dotičnega dopisa le-ta odlomek:

„Kdo je zmešal priletnemu Ogoreleu vso glavo? Kdo je Ogorelčevega sina pripravil na to pot, na kateri je sedaj? (Op.